

CAMERATA SALZBURG

sir Roger Norrington, dirigent

Dvorana Union, Maribor
13. november 2014 ob 19.30

ORKESTRSKI CIKEL 2014/2015

1. abonmajski koncert

www.nd-mb.si

◀ **NARODNI DOM MARIBOR** ▶

Koncertna poslovalnica | sezona 2014/2015

SPORED

Benjamin Britten (1913–1976)

Preprosta simfonija, op. 4

1. Bučni bourrée (Allegro ritmico)
2. Igrivi pizzicato
3. Sentimentalna sarabanda
4. Razposajeni finale

Joseph Haydn (1732–1809)

Simfonija št. 22 v Es-duru, Hob. I:22, »Filozof«

1. Adagio
2. Presto
3. Menuetto – Trio – Menuetto
4. Finale: Presto

* * *

Edward Elgar (1857–1934)

Serenada za godala v e-molu, op. 20

1. Allegro piacevole
2. Larghetto
3. Allegretto

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Simfonija št. 8 v F-duru, op. 93

1. Allegro vivace e con brio
2. Allegretto scherzando
3. Tempo di Menuetto
4. Allegro vivace

Po mnenju mnogih je Anglija z **Benjaminom Brittnom** dobila novega Orfeja, ki je angleški glasbi prvič po koncu baroka spet vrnil mednarodno veljavo. Kot skladatelj je bil Britten odprt za vplive sodobnosti in preteklosti; zavezan ni bil nobeni doktrini in tako je razvil povsem svoj glasbeni jezik. A vseskozi je ostal

močno zavezan angleški tradiciji vokalne glasbe, predvsem glasbi elizabetinske dobe in Henryja Purcella ter besedilom angleških pesnikov.

Za razliko od mnogih drugih skladateljev je Britten tudi v kasnejših letih zelo cenil svoja številna mladostna in celo otroška dela, kot so klavirske skladbe, pesmi ter komorne in orkestrske skladbe; dela tega »čudežnega otroka« so kasneje pogosto tudi izšla ali pa jih je predelal v nove skladbe. Takšen je primer *Preproste simfonije* za godalni orkester (ali kvartet), ki jo je v letih 1933 in 1934, kmalu po zaključku študija na Kraljevem kolidžu za glasbo, napisal na podlagi predelave klavirskih del iz otroških let. Vsak stavek »simfonije« je osnovan na dveh temah iz klavirskih del. V primerjavi z zgodnejšimi deli *Preprosta simfonija* kaže izjemno mojstrsko zrelost mladega skladatelja, pa tudi njegov humor (značilni so že naslovi posameznih stavkov), inventivno eksperimentiranje z zvokom (Pizzicato) in čustveno globino (kakršno najdemo v Sarabandi, na katero je morda vplivala tudi Elgarjeva glasba). Glasba je pevna in tehnično izčiščena, kaže pa tudi na skladateljevo poznavanje godal, s katerimi se je Britten dober seznanil v času študija pri skladatelju in violistu Franku Bridgeu, sijajnem učitelju, ki ga je seznanil tudi z najnovejšimi smernicami sodobne evropske glasbe. Čeprav je bila *Preprosta simfonija* sprva napisana z mislijo na ljubiteljsko izvajanje, po njej radi posežejo tudi profesionalni sestavi, ki se težko uprejo njeni prefinjenosti in očarljivosti.

Josephu Haydnu radi pripisujemo »očetovstvo« godalnega kvarteta in simfonije. Čeprav so te oznake morda pretirane, je res, da je Haydn v zvrsti simfonije ustvaril tako obsežen, pomemben in umetniško dovršen opus, da mu v zahodni glasbi ni para. Na poti ustvarjanja simfonij se Haydn nikoli ni dokončno zaustavil pri enem samem modelu, zato se je v času od njegove prve simfonije iz leta 1759 do nastanka t. i. »londonskih simfonij« v 90. letih njegov simfonični slog kar nekajkrat spremenil – Haydn je toliko dosegel ravno zato,

ker nikoli ni nehal iskati novih kompozicijskih rešitev. *Simfonija št. 22 v Es-duru* sodi v čas zgodnjega Haydnovega službovanja pri družini Esterházy, kjer je bil sprva vicekapelnik, od leta 1766 pa kapelnik. Ob različnih dolžnostih pri vodenju instrumentalno-pevskega ansambla pri knezu ter izvajanju del drugih skladateljev je komponiral tudi sam. Produktiven čas pisanja simfonij je bilo obdobje med letoma 1761 in 1765, ko je Haydn v svojih delih lahko preizkušal različne sloge, kompozicijske prijeme in orkestracijo, h glasbenemu preizkušanju pa se je vračal tudi kasneje. A teh simfonij ne smemo jemati le kot nekakšne eksperimente; raznovrstnost oblik in slogov prej izkazuje razmah Haydnovega mojstrstva v okoliščinah, naklonjenim komponiranju. Simfonije odlikujeta slogovni zanos ter briljantna virtuoznost, ki si jo je Haydn ob profesionalnih glasbenikih z dvora lahko privoščil. Nekatere simfonije so prave poslastice, na prvem mestu namenjene glasbenim poznavalcem, druge so lahkotnejše, največ pa jih je vmesnega tipa. Pri nekaterih lahko sklepamo tudi na zunajglasbeni, programsko obarvani kontekst. Simfonija *Filozof* (to ime so zanjo uporabljali že njeni sodobniki) iz leta 1784 je nastala za izvedbo v rezidenci družine Esterházy v Eisenstadtu. Napisana je v običajnih štirih stavkih (tristavčne simfonije so pri Haydnu v tem obdobju dokaj redke), a ima nenavadno zasedbo: namesto dveh oboj sta tu dva angleška rogova, fagot, dva rogova v Es-duru, godala in čembalo. Godala v prvem stavku predstavljajo spremljavo »pogovora«, v katerem angleška rogova v odmevu odgovarjata rogistoma. Stavek je po obliki blizu stari cerkveni sonati; v počasnem uvodu nastopi koralu podobna tema, ki jo potem srečamo še v različnih tonalitetah. Kontrastno razpoloženje nastopi v hitrem drugem stavku, v katerem Haydn na kratko izpelje začetni material, preden se ta ponovno pojavi v zaključnem delu stavka. V običajnem plesnem stavku, uokvirjen sredi menueeta, izstopa zlasti trio, v katerem imajo glavno besedo pihala. Haydn v zadnjem stavku, ki v »pogovoru odmevov« odzvanja prvega, izkoristi še priljubljen topos

instrumentov simfonije: delo se konča v ritmičnih lovah ter lovskih odmevih rogov in angleških rogov.

Poznoromantični angleški skladatelj **Edward Elgar** je slovel po svojem izjemnem čutu za glasbeno oblikovanje. Ta čut je moč opaziti tudi v njegovi prefinjeni in nenavadni večini instrumentiranja, s katero je znal zajeti tako bučno monumentalnost kakor rafinirano in rahločutno nežnost, ob tem pa je ostal prepoznavno »angleški«. Poleg znanih oratorijev ter vokalnih in komornih del je napisal tudi nekaj orkestrske glasbe. Med njegova najbolj priljubljena tovrstna dela sodita *Variacije Enigma* iz leta 1899 ter marš *Pomp and Circumstances*.

Kar nekaj del je Elgar napisal tudi za godalne zasedbe ali pa je v njih izpostavil solistična godala: sam je bil izvrsten violinist in violist ter je svoje instrumente dobro poznal. Številna njegova tovrstna dela so se po pravici uvrstila v železni repertoar godalnih orkestrrov. Kratko tristavčno *Serenado* je skladatelj napisal leta 1892, kmalu zatem, ko se je po poroki preselil iz Londona in se poslovil od londonskega glasbenega življenja. Verjetno so kot predloga *Serenadi* služile *Tri skladbe za godala* iz leta 1888. Prvikrat je *Serenado* izvedla ljubiteljska zasedba v Worcesteru, potem pa je preteklo nekaj let, preden se je usidrala v repertoar angleških profesionalnih sestavov (prve profesionalne izvedbe je doživela v tujini) in pravzaprav postala prvo Elgarjevo širše slavno delo. Delo prežema značilna rahla melanholija, na katero nakazuje že izbira tonalitete. Prvi stavek je kljub nekoliko mračnejši atmosferi živahen, žene ga gibek ritem. Izrazni in lirični spevni drugi stavek pelje k razgibanemu zaključnemu Allegrettu, v katerem Elgar raziskuje zvočne možnosti godalne zasedbe in kontraste z zvokom solistične violine. Elgar sam je nekoč izpostavil mladostno *Serenado* kot svoje najljubše delo ter jo označil kot »resnično godalno po učinku«.

Ludwig van Beethoven je *Simfonijo št. 8* – skupaj s *Simfonijo št. 7* – ustvarjal v času globoke nesreče; bil

je vedno bolj osamljen, slabšalo se je tudi njegovo zdravje in zapuščal ga je sluh. V tem času se je poslovil tudi od neznane ljubljenke ženske in dokončno opustil misel na ljubezenske zveze, odtujil pa se mu je tudi brat. Kljub čustvenim viharjem sta bili simfoniji končani februarja in oktobra 1812; po tem je Beethoven zapadel v depresijo in je nekaj časa zelo malo ustvarjal. Podobno kakor predhodni dve simfoniji tudi ti dve predstavljata nekakšen par; prva je razposajena, druga zgoščena in tudi eksplozivna, na prvi pogled pa tudi nekoliko zadržana nazaj v klasicistični slog. Prva izvedba ni doživela uspeha, saj je bila »mala« 8. *simfonija* uvrščena med dve daljši deli, ki sta jo po dolžini in veličastnosti povsem zasenčili. V simfoniji kljub značilnim klasicističnim potezom izstopata humor in ironija: tu so številna presenečenja, glasbeni izbruhi in poigravanje z akordi, ponavljanji in tonalitetami, tako da se prvi poslušalci, vajeni ustaljenih simfoničnih konvencij, niso mogli zediniti, ali naj to delo sploh jemljejo resno. Ko je Carl Czerny Beethovnu omenil, da 8. *simfonija* ni tako priljubljena kakor 7. *simfonija*, je skladatelj odvrnil: »Zato, ker je osma toliko boljša.«

Začetni Allegro vivace je ognjevit in živahen in kratke melodije v njem si sledijo z bliskovito naglico: prva tema je veselega značaja, druga tema prvega stavka pa se namesto v C-duru pojavi v D-duru. Začetek reprize, ki sledi naraščajoči in vse glasnejši izpeljavi, komaj lahko slišimo. Drugi stavek (Allegretto) je predelava kanona, ki ga je Beethoven napisal v čast izumitelju J. Nepomuku Mälzlu (med njegovimi izumi so nenavadna glasbila in slušni pripomočki, ki jih je uporabljal tudi sam Beethoven), predvsem pa njegovemu metronomu. Pihala vzpostavijo ostinatni tiktakajoči ritem, ki bo prežemal cel stavek, motiv hitrih not na koncu pa sugerira, da se je metronom ob vsem dviganju tempa (in to v tradicionalno počasnem drugem stavku!) pokvaril. Tretji stavek (Tempo di Menuetto) se z naslovom ozira v starejšo tradicijo simfonij, čeprav je Beethoven namesto menueta v simfonijah uporabljal scherzo. Tudi tu v resnici nima namena, da bi ustvaril

statičen starinski ples, temveč bolj energičen stavek s sinkopiranim in ritmično nepravilnim ritmom, ki pa ima še vedno elegantne melodije. Osrednji del je ljubek duet roga in klarineta, pomembno vlogo imajo tudi violončela. Zaključni Allegro vivace se – podobno kakor prvi stavek, a še bolj intenzivno – poigrava s tonalitetami simfonije. To je stavek virtuozne hitrosti in velikih dinamičnih kontrastov, v katerem se Beethovnova duhovitost izkaže še posebej v veličastno dolgi kodi, vrtiljaku virtuoznosti in humorja, kjer po dolgih bitkah tonalitet trdno zavlada F-dur.

Katarina Šter

SIR ROGER NORRINGTON

Roger Norrington je odraščal v glasbeni družini v angleškem Oxfordu ter že v rani mladosti igral violino in pel. Študiral je zgodovino na šoli Westminster in angleško književnost na Univerzi v Cambridgeu, kjer je bil tudi član tamkajšnjega zbora. Ob študiju je več let delal na področju založništva študijske literature, kjer je pridobil tudi izkušnje s področja ustvarjanja vrhunske amaterske glasbe. Vse to ga je vodilo k študiju na londonskem Kraljevem kolidžu za glasbo, kjer se je pričela njegova poklicna pot pevca in dirigenta. Leta 1962 je ustanovil Schützov zbor, ki je postal izjemno uspešen na svojem področju ter tudi posnel veliko plošč. Leta 1969 je Norrington postal glasbeni direktor Opere v Kentu, kjer je v petnajstih letih na oder postavil več kot 400 izvedb 40 različnih oper. Že leta 1978 je ustanovil zasedbo London classical players, ki je raziskovala izvorno instrumentalno izvajanje skladb, nastalih med leti 1750 do 1900. Ustvarjanje orkestra je bilo izjemno priznано, še posebej za cikel posnetkov Beethovnovih simfonij, izdanih pri založbi EMI. Izvedbe del Haydna, Mozarta, Beethovna, Mendelssohna, Schuberta, Schumanna, Brahmsa, Wagnerja in Brucknerja so poslušalcem prikazale, kako naj bi te skladbe zvenele v času njihovega nastanka.

Od obdobja osemdesetih pa vse do danes Norrington prejema številna vabila za sodelovanje kot gostujoči dirigent. V Veliki Britaniji je deloval v Covent Gardnu in Angleški državni operi, pri Simfoničnem orkestru BBC in pri orkestrih Philharmonia; bil je tudi šef dirigent Sinfoniette iz Bournemoutha. V tujini nastopa z Berlinskimi filharmoniki, Dunajskimi filharmoniki, Kraljevim orkestrom Concertgebouw, z Orchestre de Paris ter z newyorškim Orkestrom sv. Luke in simfoničnimi orkestri Washingtona, Bostona, Chicaga, Clevelanda, Filadelfije in San Francisca.

Leta 1997 je sir Roger Norrington postal šef dirigent Camerate Salzburg, kjer je ostal vse do leta 2006. Danes je njegov častni dirigent in prav na pričujoči turneji se v tej vlogi prvič pojavlja. Vse od leta 1998 je Norrington tudi šef dirigent Radijskega simfoničnega orkestra iz Stuttgarta. Vzpostavil je zgodovinsko ustrezen način igranja, kar vključuje vse vidike igranja zgodnjih inštrumentalnih orkestrrov in ga umestil v modernejši kontekst. Med pomembnejšimi je zagotovo uporaba čistega tona, brez stalne uporabe vibrata, ki je tako značilen za konec 20. stoletja.

Sir Roger Norrington je predan tudi prihodnjim generacijam, saj redno poučuje na Kraljevem glasbenem kolidžu v Londonu, predvsem v Stuttgartu pa ga pri njegovem delu redno spremljajo tudi študenti diriganja.

CAMERATA SALZBURG

Leta 2012 je ob 60. obletnici orkestra salzburški časopis strnil vtise o glasbenikih orkestra in sklenil, da so »polni revolucionarne energije in utopičnega potenciala, brezkompromisno individualni, drzni in moderni – a ob tem vedno tudi klasično doslednik.

Prepoznavni glasbeni slog Camerate se je izoblikoval skozi šest desetletij sodelovanj s svetovno priznanimi glasbeniki, kot so Bernhard Paumgartner, Géza Anda, Sándor Végh, sir Roger Norrington in András Schiff. S komornim orkestrom je nastopilo veliko slavnih imen, med njimi so Clara Haskil, Dietrich Fischer-Dieskau, Heinz Holliger, Aurèle Nicolet, Wolfgang Schneider-

han, Christoph Eschenbach, Philippe Herreweghe, René Jacobs in Franz Welser-Möst. Izvajajo dela iz širokega repertoarja, ki zajema tako godalne kvartete kot tudi romantične simfonije in dela 20. stoletja za velike orkestre. V domačem mestu so redni gostje Salzburškega festivala in Mozartovega tedna, kjer izvajajo tako koncerte kot opere. V njihovem domicilu, prestižnem Mozarteumu, imajo tudi abonmajske ciklke. Redno nastopajo na tako pomembnih prizoriščih, kot so Dunajska koncertna hiša, Koncertna hiša iz Berlina, festivalski dvorani Baden-Baden in Bregenz, med festivali, kjer nastopajo, pa omenimo Koroški poletni festival in Haydnov festival v Eisenstadtu, leta 2008 pa so bili tudi rezidenčni orkester Festivala Maribor. Na turnejah so se med drugim predstavili na koncertnih odrih v Münchnu, Londonu, Firencah, Moskvi, St. Peterburgu, Pekingu in Tokiu ter v festivalskih mestih Aix-en-Provence in Luzern.

Doslej so izdali že več kot 60 posnetkov, za mnoge izmed njih so prejeli številne prestižne nagrade. Njihovi posnetki Mozartovih klavirskih koncertov s pianistoma Gézo Ando in Andrásom Schiffom ter serija Mozartovih serenad in divertimentov pod vodstvom Sándorja Végha so pravi mejniki na področju posnetkov klasične glasbe.

S Camerato Salzburg redno nastopajo najbolj priznani solisti, kot so Anne-Sophie Mutter, Hilary Hahn, Patricia Kopčačinskaja, Julian Rachlin, Daniel Hope, Benjamin Schmid, Joshua Bell, Thomas Zehetmair, Augustin Dumay, Veronika Hagen, Mitsuko Ushida, Elisabeth Leonskaja, Claire-Marie Le Guay, Yu Kosuge, Oleg Maisenberg, Murray Perahia, Olli Mustonen, Alexander Lonquich, Till Fellner, Fazil Say, Stefan Vladar, Heinrich Schiff, Patrick Demenga in François Leleux, orkester pa redno gosti tudi priznane pevce, kot so Genia Kühmeier, Vesselina Kasarova, Christiane Oelze in Elina Garanča.

Camerato Salzburg so leta 1952 ustanovili učitelji in študenti salzburškega Mozarteuma. Ansambel je že kmalu po ustanovitvi uspešno zaživel in že nastopal

na Salzburškem festivalu z Mozartovimi matinejami. Ustanovitelj orkestra je bil dirigent, glasbeni pedagog in muzikolog Bernhard Paumgartner, ki je tudi eden izmed ustanoviteljev Salzburškega festivala ter njegov kasnejši predsednik.

Naslednji mejnik v zgodovini zasedbe je sledil leta 1974, ko je umetniško vodstvo orkestra prevzel Antonio Janigro in pričel s prvimi abonmajskimi koncerti. Štiri leta kasneje je vodenje prevzel violinist Sándor Végh. Pod njegovim vodstvom je orkester razširil svoj repertoar in pričel izvajati tudi dela Mendelssohna, Brahmsa, Dvoráka, Čajkovskega ter dela skladateljev 20. stoletja, Bartóka, Stravinskega in Schönberga. Prav tako so oblikovali lasten festival Srečanje (Begegnung) in od leta 1987 izvajajo lastne serije koncertov v dunajski Koncertni hiši.

Po uspešnem prvem sodelovanju z dirigentom Rogerjem Norringtonom na Mozartovem tednu leta 1997 so ga k sodelovanju povabili kot šefa dirigenta, kjer je ostal od leta 1998 do leta 2006. V tem času je obogatil njihov prepoznalni slog predvsem z izvajanjem glasbe na zgodovinsko ustrezen način. V znak priznanja za svoje dosežke so dobili lastni koncertni cikel na Salzburškem festivalu.

Leta 2007 je vodenje orkestra prevzel violinist Leonidas Kavakos, leta 2011 pa je šef dirigent postal Louis Langrée. Njegovo vodenje v delovanje orkestra vnaša svež navdih in tako po besedah švicarskega časopisa salzburški orkester že sedmo desetletje širi svoje »nalezljivo glasbeno navdušenje«.

Koncert je podprlo tudi Društvo prijateljev Camerate Salzburg.

Z VELIKIM VESELJEM NAPOVEDUJEMO:

19. november 2014, ob 20.30

Mali oder Narodnega doma
Jazz v Narodnem domu in za izven

TAPE

Tomas Hallonsten, klaviature, trobenta
Andras Berthling, elektronika
Johan Berthling, bas, kitara

23. januar 2015, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor
2. abonmajski koncert
Orkestrskega cikla in za izven

ZAGREBŠKI SOLISTI

Tanja Sonc, violina

*Spored: CPE Bach, F. Schubert,
P. I. Čajkovski, A. Dvořák, D. Šostakovič*

17. marec 2015, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor
3. abonmajski koncert
Komornega cikla in za izven

BAIBA SKRIDE, violina

DANIEL MÜLLER-SCHOTT, violončelo

XAVIER DE MAISTRE, harfa

*Spored: J. Ibert, M. Ravel,
G. Fauré, H. Renié*

Generalni pokrovitelj Orkestrskega cikla

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor: vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo. **Dvorana Union:** uro pred vsako prireditvijo. **Tel.:** (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122
E: vstopnice@nd-mb.si • **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/> • Naklada: 450 kosov • Brezplačen izvod

VEČER
RADIO CITY

Program je omogočila Mestna občina Maribor. Koncert je podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

www.nd-mb.si

